

25.2.2025

Dnro Tukes 2110/00.00.01/2025

Eduskunta
Hallintovaliokunta

Kirjallinen lausuntopyyntö HE 205/2024, 14.2.2025

**Turvallisuus- ja kemikaaliviraston asiantuntijalausunto asiassa HE 205/2024 vp
Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin
suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta ja eräiksi muiksi laeiksi**

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto kiittää mahdollisuudesta lausua HE 205/2024 vp Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta sekä eräiksi muiksi laeiksi.

Turvallisuus- ja kemikaaliviraston edellytykset huolehtia lakisääteisistä tehtävistä

Työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) ja Tukesin välisen tulossopimuksen 2025 – 2028 mukaan viraston tulee sopeuttaa merkittävästi toimintaansa, jotta virasto kykenee vastaamaan määrärahojensa pientymiseen. Viraston tehtävistä säädetään laissa, ja kaikki virastolle säädetyt tehtävät on hoidettava. Tehtävät perustuvat pääosin EU-säätelyyn. Tukesin käytettävissä oleva määräraha vähenee vuonna 2025 noin 4,5 miljoonaa euroa (-16 %) vuoteen 2024 verrattuna ja vuoteen 2027 mennessä arviolta noin 7 miljoonaa euroa (-22 %) vuoteen 2024 verrattuna. Muutokset tulevat vaikuttamaan huomattavasti Tukesin toimintakykyyn. Tukes toteutti määrärahojen vähenemistä koskeneen yhteistoimintamenettelyn syksyllä 2024. Vuoden 2025 aikana viraston toimintaa sopeutetaan pieneneviin resursseihin ja henkilömäärään (- 30 htv). Leikkauksia kohdistettiin myös lupa- ja valvontatehtäviin, mikä vaikuttaa viraston palvelukykyyn ja käsittelyaikojen pitenemiseen.

EU-säädösten muutoksiin tai uusiin säädöksiin liittyen Tukesin tehtävät laajenevat ja virastolle suunnitellaan myös kokonaan uusia

tehtäviä HE 205/2024 vp hallituksen esityksen lisäksi. Tehtävät edellyttävät alkuun uutta osaamista ja neuvontaa. Merkittävimmät uudet tehtävät liittyvät CER-säädösten toimeenpanotehtävien lisäksi akkuasetuksen, kyberturvallisuussäädösten (NIS 2- direktiivin) ja tekoälyasetuksen toimeenpanoon. Tukes nykyiset ja suunnitellut tehtävät ovat yhteiskunnan ja turvallisuuden kannalta tärkeitä ja kriittisiä. Tukesilla ei ole uusista tehtävistä aikaisempaa osaamista, joten virastoon kohdistuva paine on poikkeuksellisen suuri, kun samanaikaisesti tulee sopeuttaa toimintaa vähennettyihin resursseihin ja virastolle tulee entuudestaan täysin uusia tehtäviä hoidettavaksi.

Virastolla ei ole toimivaltaa karsia lakisääteisiä tehtäviä

Esityksessä (s. 81) todetaan, että ”virasto joutuu priorisoimaan tehtäviä ja karsimaan muita, hoitaakseen CER-tehtävät. Hoidetaan mahdollisimman keveästi.”

Tukes haluaa kiinnittää valiokunnan huomiota siihen, että virasto joutuu siirtämään uusiin tehtäviin henkilöstöresursseja investointihankkeiden lupakäsittelystä ja suuronnettomuusvaarallisten laitosten määräaikaistarkastuksista. Viraston mahdollisuudet lakisääteisten tehtävien uudelleen priorisointiin uusien tehtävien hoitamiseksi ovat hyvin rajalliset ja virastossa hoidettaviin tehtäviin (suuronnettomuusvaarallisten laitosten lupa-, määräaikaistarkastus- ja valvontatehtävät) liittyvät virkavastuut erityisen suuret. Virastolla ei ole myöskään toimivaltaa karsia nykyisiä lakisääteisiä tehtäviä ilman lainsäädäntömuutoksia. Tukesille tulee osoittaa tarpeelliset resurssit uusien lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi.

Tukesin nykyiset lupa- ja valvontatehtävät kohdistuvat osin samoihin toimijoihin kuin CER-direktiivin velvoitteet

Turvallisuus- ja kemikaaliviraston lupa- ja valvontakohteina kemikaaliturvallisuuslain (390/2005), painelaitelain (1144/2016) ja sähköturvallisuuslain (1135/2016) nojalla ovat muun muassa vaarallisia kemikaaleja käsittelevät teollisuuslaitokset, neste- ja maakaasukohteet, räjähdetehtaat ja -varastot, painelaitteet ja näitä käyttävät tuotantolaitokset. Myös jakeluverkkojen ja kiinteistöjen sähkölaitteistojen asentaminen, käyttö ja tarkastaminen kuuluvat

valvonnan piiriin. Velvoitteet kohdistuvat osin samoihin toimijoihin kuin CER-direktiivi. Tukes pitää tarkoituksen mukaisena, että Tukes toimisi tällä alueella jatkossa toimivaltaisena viranomaisena.

Arvion mukaan kemikaaliturvallisuuslain alaisia kohteita voi kuulua CER-direktiivin soveltamisalaan sen liitteessä määriteltyjen toimialojen mukaisesti: öljyala, kaasuala (maakaasu ja LNG) ja vetyala. Kemikaaliturvallisuuslaissa ei ole säännöksiä tahallisiin tekoihin tai kyberhyökkäyksiin varautumiseksi.

Kemikaaliturvallisuuslaki on perinteistä turvallisuussäätelyä, jossa turvallisuutta varmistetaan kemikaaliriskien ennakoinnilla, hallinnalla ja riskeihin varautumisella.

Painelaitelaissa ei ole säännöksiä tahallisiin tekoihin tai kyberhyökkäyksiin varautumiseksi. Painelaitelaki on perinteistä turvallisuussäätelyä. Lain vaatimuksilla varmistetaan painelaitteiden turvallista käyttöä ja ehkäistään siten onnettomuuksia. Painelaitteita käytetään usein kemikaaliturvallisuuslain alaisissa kohteissa, esimerkiksi voimalaitoksissa ja prosessiteollisuudessa. Painelaitteet liittyvät tämän vuoksi läheisesti kemikaaliturvallisuuslain soveltamisalaan.

CER-direktiivissä on viitattu sen liitteessä sähköön ja sähkömarkkinasäätelyyn: sähkön tuotanto, siirto ja jakelu. Sähköturvallisuuslaissa ei ole säännöksiä tahallisiin tekoihin tai kyberhyökkäyksiin varautumiseksi. Sähköturvallisuuslaki on perinteiseen turvallisuuteen keskittyvää säätelyä, jonka tavoitteena on sähköön liittyvien onnettomuuksien ennaltaehkäiseminen.

Tukes tukee esityksen HE 205/2024 keskeistä sisältöä

Kriittisten toimijoiden määrittäminen tapahtuisi ministeriöissä, jonka toimialaan toimija kuuluu. Tukesin toimia-alueella määrittäminen tehtäisiin työ- ja elinkeinoministeriössä. Tukesin alustavien arvioiden mukaan energia-alan kohteita olisi rajallinen määrä, korkeintaan vain kymmeniä (esim. öljynjalostamot ja LNG-terminaalit). Tukes tukee esitystä.

Tukes valvoisi näitä määriteltyjä toimijoita energia-alalla (öljy, kaasu, vety) pois lukien siirtoverkkoihin liittyvät energiatoimijat, joiden valvonta kuuluisi Energiavirastolle. Toimijako on Tukesin mielestä

selkeä ja vastaisi kyberturvallisuussäädösten (NIS 2 -direktiivi) jakoa. Tukes tukee esitystä.

Valvontaa tehtäisiin ”siinä laajuudessa kuin on tarpeen” (suora lainaus) ja siinä saisi käyttää myös ulkopuolisia asiantuntijoita. Valvonnan laajuuden määrittely jää varsin avoimeksi ja epäselväksi. Tukes kannattaa ulkopuolisen asiantuntijoiden hyödyntämistä, mutta kiinnittää valiokunnan huomiota siihen, että ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttö aiheuttaa kustannuksia. Esitystä olisi hyvä täsmentää siten, että yritykseltä voitaisiin laskuttaa suoraan ulkopuolisen asiantuntijan käytöstä aiheutuvat kustannukset. Tukes on bruttobudjetoitu virasto, joten esitystä tulisi täsmentää siitä, miten ulkopuolisten asiantuntijoiden käytöstä aiheutuvat kustannukset olisi tarkoitus hoitaa.

Poikkeamailmoituksissa hyödynnettäisiin Traficomien ylläpitämää järjestelmää. Ilmoitusmenettely ja käsittely olisivat vastaavat kuin kyberturvallisuussäädöksiin liittyvissä poikkeamailmoituksissa, minne NIS 2 -direktiivin mukaiset poikkeamailmoituksetkin tulisivat. Tukes kannattaa esitystä.

Esityksessä toimivaltaisia viranomaisia olisi useita. Tukes ehdottaa, että toimivaltaisten viranomaisten välistä yhteistyötä ja tietovaihtoja varten vastuutettaisiin selkeästi yksi taho, joka vastaisi viranomaisten välisestä yhteistyöstä ja sen koordinoinnista.

Pääjohtaja

Tomi Lounema

Ryhmäpäällikkö

Markus Kauppinen

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Allekirjoittajan henkilöllisyyden ja allekirjoituksen ajankohdan voi varmistaa allekirjoitusta klikkaamalla ja asiakirjan aitous voidaan todentaa sähköisesti. Jos asiakirjaa muutetaan jälkikäteen, allekirjoitus ei ole enää kelvollinen. Sähköinen asiakirja on alkuperäiskappale, eikä allekirjoituksen oikeellisuutta voi varmistaa paperitulosteesta. Alkuperäisen sähköisen asiakirjan voi tarvittaessa pyytää Tukesin kirjaamosta.

